

ВІДЧУТТЯ ТА СПРИЙМАННЯ

1. ПОНЯТТЯ ПРО ВІДЧУТТЯ ТА СПРИЙМАННЯ ЯК ПОЧАТКОВІ ЛАНКИ ПІЗНАВАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ
2. ФІЗІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВІДЧУТТЯ ТА СПРИЙМАННЯ.
3. ВЛАСТИВОСТІ ТА ЗАКОНОМІРНОСТІ ВІДЧУТТІВ ТА СПРИЙМАННЯ

► **Відчуття** – це відображення окремих властивостей предметів і явищ при безпосередній дії подразників на органи чуття

СПРИЙМАННЯ – це
відображення цілісних
предметів і явищ при
безпосередній дії
подразників на органи
чуття

ФІЗІОЛОГІЧНОЮ ОСНОВОЮ ВІДЧУТТІВ

є діяльність складних комплексів анатомічних структур, які І.П.Павлов назвав **аналізаторами**.

Аналізатор – це складний нервовий механізм, що здійснює тонкий аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища, виділяючи з нього окремі стимули, що відображаються людиною як властивості предметів і явищ.

Будова аналізатора

- 1 частина: периферійний відділ**, який складається з **рецептора**. Функція рецептора – трансформація зовнішньої енергії в нервовий процес.
- 2 частина: провідникові нервові шляхи**. Функція – поєднання рецепторної периферії з мозковим центром
- 3 частина: центральна**, коркові та підкоркові відділи головного мозку. Функція – основна обробка нервових імпульсів, що надходять з периферії

Види відчуттів за органами чуття

- ▶ Зорові
- ▶ Слухові
- ▶ Дотикові
- ▶ Смакові
- ▶ нюхові

Систематична класифікація відчуттів

Екстероцептивні:

ДИСТАНТНІ (зорові, слухові, смакові);

КОНТАКТНІ (смакові, температурні, тактильні,
дотикові)

Інтероцептивні:

органічні; відчуття болю

Пропріоцептивні:

відчуття рівноваги та руху

Властивості відчуттів

- ▶ **Якість** (характеризує відмінність від інших видів відчуття);
- ▶ **Інтенсивність** (характеризує силу подразника);
- ▶ **Тривалість** (часова характеристика, залежить від сили подразника);
- ▶ **Просторова локалізація;**
- ▶ **Абсолютний та відносний поріг**

ЧУТЛИВІСТЬ

Кількісні параметри основних характеристик відчуттів показують **ступінь чутливості**

Розрізняють **два види чутливості: абсолютну чутливість та чутливість до розрізнення**

Пороги чутливості

Абсолютний поріг відчуття -

мінімальна величина подразнення, в результаті якого вперше виникає відчуття

Нижчий абсолютний поріг чутливості

аналізатора – мінімальна сила подразника, що викликає ледь помітне відчуття

Верхній абсолютний поріг чутливості –

максимальна сила подразника, що викликає адекватне відчуття

Закон Вебера-Фехнера

Інтенсивність відчуттів зростає не пропорційно зміні подразників, а значно повільніше (логарифмічна залежність сили відчуттів від фізичної інтенсивності подразника)

Закономірності відчуттів

- ▶ **Сенсорна адаптація** (пристосування рівня чутливості до сили подразника);
- ▶ **Сенсибілізація** (підвищення чутливості аналізаторів унаслідок їхнього тренування);
- ▶ **Просторова локалізація** (підвищення чутливості там, де знаходиться подразник);
- ▶ **Часова характеристика** (післядія відчуття)
- ▶ **Синестезія** - додаткове відчуття від іншого органу чуття, коли подразник діє на сусідній аналізатор

ВІДЧУТТЯ -

ЦІЛІСНИЙ РЕФЛЕКС, ЯКИЙ ОБ'ЄДНУЄ
ПРЯМИМИ І ЗВОРОТНІМИ ЗВ'ЯЗКАМИ
ПЕРИФЕРІЙНІ ТА ЦЕНТРАЛЬНІ ВІДДІЛИ
АНАЛІЗАТОРА

Фізіологічні основи сприймання -

Це процеси, які відбуваються в органах чуття, нервових волокнах та центральній нервовій системі: під впливом подразників у нервових закінченнях, які знаходяться в органах чуття, виникає нервове збудження, яке по провідним шляхам передається в нервові центри та в кінцевому результаті – в кору головного мозку.

Побудова образу сприймання -

Робота системи внутрішньоаналізаторних та міжаналізаторних зв'язків, які створюють умови для взаємодії властивостей предмету як єдиного цілого

Властивості сприймання

- ▶ **Предметність** – здатність відобразити об'єкти та явища у формі окремих предметів, а не у вигляді окремих відчуттів;
- ▶ **Цілісність та структурність** – узагальнення отриманої інформації про окремі властивості та якості предмета;
- ▶ **Константність** – постійність деяких властивостей предметів незалежно від умов сприйняття
- ▶ **Апперцепція** – залежність сприйняття від загального змісту психічного життя та досвіду

-
- ▶ **Ілюзії** сприймання – викривлене або хибне сприйняття
  - ▶ **Активність або вибірковість** – сприйняття лише одного предмету з-поміж інших об'єктів;
  - ▶ **Усвідомленість** - узагальнений характер сприймання, коли кожний предмет позначається словом-поняттям

Основні види сприймання

На основі модальності:

- ▶ Зорове
- ▶ Слухове
- ▶ Дотикове
- ▶ Нюхове
- ▶ Смакове

За формою існування матерії:

- ▶ Сприймання простору
- ▶ Сприймання часу
- ▶ Сприймання руху

Перцептивні дії -

Це дії, спрямовані на розв'язання певних задач, що становлять пізнавальну чи практичну діяльність людини: рухи руки; рухи очей; поворот голови; рухи тіла.

Результат перцептивних дій – створення образу сприймання

Спостереження -

Цілеспрямоване, планомірне сприймання предметів і явищ, у пізнанні яких людина зацікавлена.